

Debat: Hvad er meningen med livet...

I kølvandet på artiklen *Hvad er meningen med livet* af Jesper Hoffmeyer i *Aktuel Naturvidenskab* 6/2017 og Troels Holms reaktion på denne artikel i indlægget *Hvad er meningen med videnskab?* i AN 1/2018, har der udspundet sig følgende replikskifte:

Replik fra Jesper Hoffmeyer:

Som svar på min artikel *Hvad er meningen med livet?* i *Aktuel Naturvidenskab* 6/2017 har biolog Troels Holm leveret et glødende forsvar for den klassiske fysiske videnskabsmodel. Det var den, der i sin tid fik mig til at studere biokemi, for dengang var jeg fuldt og fast overbevist om, at mennesket var en kemisk anordning. I modsætning til mig har Troels Holm åbenbart ikke oplevet nogen problemer med denne model. Det problem, som jeg oplevede, og som biosemiotikken er et svar på, er, at når man har

med levende væsner at gøre, så har man uvægerligt at gøre med livsytringer. Hvis vi i den situation følger Holms model, så bliver disse ytringer reduceret til eller forklaret ad kemisk vej. Min og biosemiotikkens påstand er, at dette fører os på afveje, så man for eksempel ultimativt kommer til at forklare patienters vanskeligheder på hospitalerne som kemiske problemer. I stedet, mener vi, bør videnskaben tage udgangspunkt i, at livsytringer netop er ytringer, det vil sige semiotiske størrelser, så at vi må have en

semiotisk kompetent biologi, hvis vi vil forstå dem. Holms klassiske model har vi levet med i århundreder. Intet er nemmere end at forsvare den. Men hvad nu, hvis der er noget fundamentalt forkert ved den model? Det er, hvad biosemiotikken handler om. Det handler overhovedet ikke om at finde meningen med livet – ingen der husker min oprindelige artikel – kan vist tro, det var det, jeg mente. Det handler ganske enkelt om, at ytringer er semiotiske fænomener og bør behandles som sådan – ikke som kemi. ■

Genreplik fra Troels Holm:

Jeg vil præcisere: Nogle livsytringer er semiotiske, ikke kemi.

JH kommer i sin replik til at tillægge mig en række synspunkter, som jeg aldrig har fremført og endnu mindre vil forsvare. Jeg læste med begejstring JH's tidlige kritik af de "reduktionistiske videnskaber" (for eksempel i *Dansen om guldkornet*, Gyldendal 1975), og er fuldstændig enig med JH i det forkastede i at reducere mennesket til en "kemisk anordning" og for eksempel tro, at psykiske problemer blot skyldes mangel på specifikke transmitterstoffer i hjernen.

Jeg er ikke nogen forsvarer af de sidste århundreders "klassiske fysiske videnskabsmodel", hvis der overhovedet findes en sådan. Jeg forsøger blot at forsvare det, som jeg anser for at være den teoretiske kerne i en sund naturvidenskabelig metode: udrensningen af de teleologiske tendenser, der spontant sniger sig ind, når mennesker forsøger at forstå. Og nu forholder det sig altså sådan, at den teoretiske fysik og kemi er de discipliner, der indtil nu har haft størst

held med dette forehavende. Måske fordi årsagssammenhængene her ofte er mere gennemskuelige for os.

Men i den kemiske videnskabs teoretiske fundament findes absolut intet, som kan begrunde en tro på, at den skulle kunne forklare alle menneskelige fænomener. Den kemiske videnskab er begrænset til at forstå og forklare verdens kemiske aspekter. De reduktionistiske forestillinger, som vi begge tager afstand fra, er opstået i miljøer og institutioner, der ofte selv mangler et videnskabeligt fundament og derfor forsøger at låne det andetsteds.

For eksempel står psykiatrien – mig bekendt – uden en teoretisk sammenhængende forståelse for, hvordan dens objekt, menneskesjælen, med dens overvældende følelsesliv fungerer. Behovet for faglig legitimitet gør det fristende at forsøge at koble sig på en rigtig videnskab.

Man er nødt til at skelne mellem naturvidenskab som faglig erkendelsesmæssig metode (epistemologien) og de videnskabelige

institutioner (videnskabssociologien). Hertil kommer en underskov af politiske, filosofiske og folkelige *forestillinger* om, hvad videnskab er eller burde være (videnskabsfilosofien).

Man kan således gennem historien sagtens finde tænkere og filosoffer, som støtter en reduktionistisk menneskeopfattelse, men den er altså ikke indbygget i moderne naturvidenskabers eget teoretiske fundament. Det er bare primitiv videnskabsfilosofi. Man kan godt være tilhænger af det ene og forkaste det andet.

Noget af uenigheden kan koges ned til, at JH bruger termen "livsytringer" flertydigt. For der findes ytringer af mange slags. Nogle livsytringer er af kemisk-fysisk karakter. Andre er af økologisk-miljømæssig art. Og atter andre er tegn og signaler, som er af semiotisk art. Jeg er overbevist om, at forskellige former for forståelse kræver forskellige former for begreber og faglighed. Nogle fænomener er tilgængelige for en naturvidenskabelig forståelse, andre er absolut ikke. Til den sidste gruppe hører både sociologi, økonomi, psykiatri og semiotik. ■

Genreplik fra Jesper Hoffmeyer:

Jeg beklager, hvis jeg har tillagt Troels Holm synspunkter, han ikke har. Det var ikke meningen. Vi er tilsyneladende mere enige, end jeg først troede. Tilbage står lige spørgsmålet om min anvendelse af begrebet "livsytringer", som også andre end Troels Holm har

bebrejdet mig. Jeg tillader mig at bruge dette ord helt bredt, dels fordi det jo ikke er en videnskabelig artikel, jeg skriver, men en replik i en avispolemik, og dels fordi jeg i almindelighed tror, sproget rummer sin egen klogskab. Når det hedder livs"ytring" er det

fordi, det faktisk er en slags "ytring". Troels Holm har da ret i, at disse ytringer kan være mere eller mindre dybe i semiotisk forstand; Nogen af dem er nærmest ren kemi. Men min pointe er, at det kræver semiotisk kompetence at afgøre det spørgsmål. ■